

VODIČ O ZAŠTITI SVINJA NA FARMAMA

Zagreb, rujan 2008.

Izdavač: Hrvatska gospodarska komora
Pripremio: Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja
Priprema i dizajn: GENS 94 d.o.o, Zagreb
Tisak: INTERGRAFIKA d.o.o., Zagreb
Naklada: 100.000 primjeraka
Zagreb, rujan 2008.

ISBN 978-953-6207-98-5

Sadržaj

UVOD	4
I. ZAKONODAVNA OSNOVA	5
II. POJMOVNIK	6
III. OPĆI UVJETI DRŽANJA SVINJA	6
1. Opći uvjeti za objekte	6
2. Podovi	7
3. Vežanje svinja	7
4. Klima u objektima za svinje	8
5. Rasvjeta	9
6. Buka	9
7. Hrana i voda	9
8. Kontrola svinja	10
9. Čišćenje objekata	11
IV. POSEBNI UVJETI ZA RAZLIČITE KATEGORIJE SVINJA	11
1. Posebni uvjeti za krmače i nazimice	11
2. Posebni uvjeti za prasad prije odbića	15
3. Posebni uvjeti za prasad od četvrtog do desetog tjedna starosti, tovljenike i svinje namijenjene daljnjem uzgoju odnosno rasplodu	15
4. Posebni uvjeti za neraste	17
5. Zahvati	19
6. Posebni uvjeti za držanje minijaturnih svinja	19
7. Uvjeti za zaštitu svinja pri ekstenzivnom načinu držanja	20
V. ZAŠTITA SVINJA PRI PRIJEVOZU	20
1. Opći uvjeti prijevoza	20
2. Ponašanje životinja	21
VI. ZAŠTITA SVINJA PRI KLANJU	23
VII. LITERATURA	24

UVOD

Ovaj je vodič namijenjen svima koji su odgovorni za dobrobit svinja, bilo u intenzivnom ili u ekstenzivnom uzgoju.

Mjere zaštite dobrobiti svinja trebaju osigurati da se životinje dobro osjećaju u svom okolišu te da čimbenici kao što su rast, reprodukcija, bolest, ozljede i postotak uginuća budu unutar proizvodnih standarda.

Ovim se vodičem prepoznaje da je osnovni uvjet za osiguranje dobrobiti svinja, ustvari, način držanja svinja koji se može postići samo uz pomoć educiranog i vještog osoblja koje može prepoznati i osigurati osnovne potrebe svinja kao što su:

- nesmetani pristup dovoljnim količinama primjerene hrane i vode
- primjerena zaštita od neugodnih vremenskih uvjeta
- mogućnost izražavanja vrsti svojstvenog ponašanja (rovanje, valjanje u blatu, istraživanje prostora uz dodatne materijale npr. sijeno, kojim će se životinje zabavljati)
- postupanje sa životinjama tako da se bol ili stres koje je inače moguće izbjeći, svedu na najmanju moguću mjeru
- zaštita od bolesti i/ili brza dijagnoza i pravilan tretman bolesti ili ozljede
- sloboda kretanja, uključujući mogućnost da životinja ustane, okrene se u prostoru u kojem se nalazi i legne te nesmetano leži
- vizualni i socijalni kontakt s drugim jedinkama svoje vrste

I. ZAKONODAVNA OSNOVA

1. Zakon o zaštiti životinja (Narodne novine, broj 135/06)

Zakonom o zaštiti životinja određuju se načela držanja životinja koje se koriste radi proizvodnje. Određuju se obveze posjednika životinja s obzirom na potreban prostor, slobodu kretanja, konfiguraciju tla, konstrukciju zgrada i nastambi u kojima se životinje drže, mikroklimatske uvjete, njegu i hranidbu, kao i mogućnost međusobnog kontakta, uzimajući u obzir vrstu, dob i stupanj razvoja, mogućnost prilagodbe i udomaćenost životinja, što sve vodi tome da se udovolji fiziološkim i etološkim potrebama životinja.

2. Pravilnik o uvjetima kojima trebaju udovoljavati farme i o zaštiti životinja na farmama (Narodne novine, broj 136/05)

Ovim se Pravilnikom određuju uvjeti za zaštitu životinja koje se uzgajaju i/ili drže na farmama, kao i postupak registracije farmi.

3. Pravilnik o zaštiti životinja tijekom prijevoza i s prijevozom povezanih postupaka (Narodne novine, broj 7/07)

Ovaj se Pravilnik odnosi na komercijalni prijevoz životinja (radi ostvarivanja dobiti) te se njime određuje da se životinje ne smije prevoziti na način koji bi im mogao izazvati ozljede ili nepotrebnu patnju. Prijevoz životinja vlastitim poljoprivrednim vozilom do udaljenosti od 50 km ili pri preseljenju životinja na sezonsku ispašu, poljoprivrednik, kao i druge osobe koje prevoze životinje do udaljenosti od 65 km, ne trebaju dobiti odobrenje Uprave za veterinarstvo Ministarstva poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja. Međutim i na tako kratkim relacijama treba osigurati osnovne uvjete zaštite dobrobiti životinja.

Bolesne i ozlijeđene životinje ne smiju se prevoziti na klanje već trebaju biti zaklane na gospodarstvu odnosno farmi. **Vodičem za procjenu sposobnosti životinja da podnesu putovanje** (2007) objašnjava se u kojim slučajevima nije dopušteno prevoziti životinje.

4. Pravilnik o zaštiti životinja tijekom klanja ili usmrćivanja (Narodne novine, broj 39/08)

Ovim se Pravilnikom određuje da životinje tijekom kretanja, smještaja, sputavanja, omamljivanja, klanja ili usmrćivanja trebaju biti pošteđene svih nepotrebnih i dodatnih uznemiravanja, boli, patnje ili ozljeda.

Vodič za postupanje s papkarima, kopitarima i nojevima (goveda, ovce, koze svinje, konji, nojevi) od dolaska u klaonicu do omamljivanja, klanja i nastupa smrti, (2008) određuje se način postupanja sa životinjama pri gore navedenim postupcima.

II. POJMOVNIK

U ovome Vodiču pojedini pojmovi imaju sljedeće značenje:

1. *Svinja* – životinja iz porodice *Sus scrofa*, bez obzira na starost, namijenjena uzgoju ili tovu
2. *Nerast* – spolno zreo mužjak svinje, namijenjen uzgoju
3. *Nazimica* – spolno zrela ženka svinje koja se još nije prasila
4. *Krmača* – ženka svinje koja se prasila najmanje jednom
5. *Odbijena prasad* – prasad od odbića do desetog tjedna starosti
6. *Tovljenici* (zajedno s mladom prasadi za daljnji uzgoj odnosno rasplod) – prasad od desetog tjedna starosti do klanja odnosno do spolne zrelosti
7. *Nadležno tijelo* – Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja
8. *Posjednik* – svaka fizička ili pravna osoba koja je odgovorna za životinje ili se brine za njih trajno ili privremeno

III. OPĆI UVJETI DRŽANJA SVINJA

1. Opći uvjeti za objekte

1.1. U objektima za držanje svinja valja osigurati osvjetljenje i mikroklimu primjerene vrsti i kategoriji svinja.

1.2. Odjeljci za životinje trebaju biti prilagođeni vrsti proizvodnje i izrađeni od materijala koji nisu štetni za zdravlje životinja te se mogu jednostavno čistiti, prati i dezinficirati.

1.3. Oprema treba biti tako konstruirana i održavana da nema oštih rubova ili izbočina koje mogu dovesti do ozljeđivanja životinja. Sva automatska i mehanička oprema treba biti redovno čišćena i kontrolirana te održavana u dobrom stanju.

1.4. Svinje trebaju biti smještene tako da se međusobno vide osim ako su iz zdravstvenih razloga smještene u izolaciju.

1.5. Odjeljke i opremu koji se koriste za svinje treba redovno čistiti i po potrebi dezinficirati.

1.6. Feces i mokraću te nepojedenu ili razbacanu hranu treba redovno odstranjivati.

1.7. Svim svinjama treba biti na raspolaganju slama ili drugi materijali odnosno predmeti (ne lanci ili lopte) za zadovoljenje njihovih etoloških potreba radi sprečavanja grizenja repova i drugih poremećaja ponašanja.

2. Podovi

2.1. Podovi trebaju biti glatki, ali ne skliski te trebaju imati odgovarajući pad prema odvodnim kanalima koji se nalaze uzduž sredine objekta ili uz postrane uzdužne zidove.

2.2. Podovi trebaju biti tako napravljeni i održavani da se svinje ne mogu ozlijediti te primjerene površine prema veličini i težini svinja koje su na njima smještene.

2.3. Ako podovi u dijelovima za ležanje nemaju sloj koji je toplinski izoliran u skladu s potrebama životinja, potrebno ih je prekriti dostatnim količinama stelje (slame ili drugog sličnog materijala) koju treba redovno mijenjati.

2.4. Podovi trebaju biti ravni, čvrsti i stabilni.

2.5. Svinje trebaju imati dovoljnu podnu površinu za ležanje izrađenu tako da omogućuje svim svinjama istodobno normalno ležanje i slobodan prilaz pojilicama ili hranilicama.

2.6. Mjesta za ležanje trebaju biti udobna i suha, a na njima se ne smiju zadržavati tekućine.

2.7. Pri upotrebi betonskih rešetkastih podova ne smiju se prekoračiti sljedeće dimenzije za razmake među rešetkama i širinu rešetki:

Razmak i širina rešetki

Kategorija životinja	Najveći razmak među rešetkama (mm)	Najmanja širina rešetki (mm)
Sisajuća prasad	11 mm	50 mm
Odbijena prasad	14 mm	
Tovljenici, nerasti	18 mm	80 mm
Nazimice, krmače	20 mm	

2.8. Betonski podovi s rešetkama trebaju biti napravljeni i postavljeni tako da su rešetke ravne, bez izbočina, a rubovi trebaju biti zaobljeni.

2.9. Rešetke od metala ili umjetnog materijala na podu kod sisajuće prasadi ne smiju biti udaljene jedna od druge više od 10 mm, a kod odbijene prasadi više od 12 mm. Kod lijevanog željeza dopušta se odstupanje uvjetovano proizvodnjom od $\pm 0,5$ mm.

3. Vežanje svinja

Zabranjeno je držanje svinja na vezu.

4. Klima u objektima za svinje

4.1. Izmjena zraka, prašina, temperatura, relativna vlaga i koncentracija plinova trebaju biti unutar granica koje nisu štetne za životinje. Svinje ne smiju biti držane u okolišu u kojem je prisutna velika vlažnost i visoka temperatura. U objektima za držanje svinja ne smije dolaziti do nagle promjene temperature.

4.2. U objektima treba postojati mogućnost prirodnog prozračivanja ili uređaji za automatsku ventilaciju. Takve je uređaje potrebno kontinuirano pratiti i njima upravljati te ih održavati tako da se osigurava njihov pravilan rad. Uz osiguranu stalnu i dovoljnu izmjenu zraka u području gdje borave životinje ne smije se stvarati štetan propuh, a treba se osigurati odvođenje štetnih plinova.

4.3. Ako je razina iritirajućih ili štetnih plinova u objektu neugodna za ljude, neugodna je i za životinje te može uzrokovati bolesti dišnog sustava.

4.4. Prisutnost amonijaka pouzdan je znak stvaranja štetnih plinova, a pri koncentraciji od 20 ppm u zraku u objektima u kojima se drže svinje potrebno je poduzeti mjere za njegovo uklanjanje. Koncentracija amonijaka od 10 do 15 ppm može se osjetiti mirisom, a koncentracija amonijaka od 25 do 35 ppm izaziva iritaciju nosa i očiju kod ljudi.

4.5. Ventilacija treba biti primjerena veličini i kategoriji životinja koje se drže u objektu.

4.6. Treba biti osiguran alarmni sustav koji će upozoriti vlasnika ako dođe do kvara automatske ventilacije u objektima u kojima izmjena zraka ovisi o radu ventilatora.

4.7. Pošto svinje imaju smanjenu mogućnost znojenja i loše reagiraju na visoke temperature, treba im u objektu u kojem borave omogućiti hlađenje. Hlađenje se može osigurati puhanjem hladnog zraka iznad njih, postavljanjem tuševa s vodom ili se jednostavno jedan dio poda stalno vlaži vodom iz slavine. Pritom trebamo voditi računa o tome da jedan dio prostora treba biti suh kako bi životinje imale mjesto za ležanje ako se žele maknuti s dijela koji se hladi.

4.8. Raspon temperatura u objektu s obzirom na kategoriju svinja:

Temperature u objektu

Kategorija svinja	Temperatura (°C)
Sisajuća prasad	25-32
Odbijena prasad (3-4 tj.)	27-32
Odbijena prasad (5 tj. na dalje)	22-27
Tovljenici, nerasti	15-21
Nazimice, krmače	15-20

5. Rasvjeta

5.1. Životinje u objektima ne smiju biti cijelo vrijeme u mraku. Tamo gdje nema dovoljno prirodne svjetlosti, treba biti osigurana primjerena umjetna rasvjeta i to jačine od najmanje 40 luksa najmanje osam sati dnevno.

5.2. U slučaju korištenja umjetnog osvjetljenja, treba odrediti vrijeme za odmor životinja tijekom kojega životinje trebaju biti u mraku.

5.3. Na raspolaganju treba biti i stalan dovoljno jak izvor svjetla, tako da je u svako doba moguće obaviti pregled svinja.

6. Buka

6.1. Buka ne smije biti viša od 85 decibela. Potrebno je izbjegavati stalnu ili iznenadnu buku.

6.2. Ventilatori, strojevi za hranjenje i drugi strojevi trebaju biti konstruirani, postavljeni, održavani i upotrebljavani tako da proizvode što je moguće manje buke.

7. Hrana i voda

7.1. Oprema za hranjenje i napajanje treba biti dizajnirana, konstruirana, smještena i održavana tako da je mogućnost onečišćenja hrane i vode svedena na najmanju moguću mjeru.

7.2. Svježa pitka voda treba biti dostupna svim svinjama u dostatnim količinama. Oprema za napajanje treba biti prilagođena veličini skupine i to tako da je za 15 svinja osigurana jedna pojilica s primjerenim dotokom vode.

7.3. Pojilice trebaju biti na odgovarajućoj visini ovisno o kategoriji svinja.

7.4. Sve svinje starije od dva tjedna trebaju cijelo vrijeme imati pristup svježoj i čistoj vodi za piće u dovoljnim količinama.

7.5. Dnevna potrošnja vode u svinja ovisi o temperaturi okoliša i tjelesnoj masi svinja. Sljedeća tablica prikazuje dnevne potrebe vode u odnosu na različite kategorije svinja:

Potrebe svinja za vodom

Kategorija svinja	Dnevna potrošnja vode (l/dan)
Nerasti ili odstavljene krmače	12 – 15
Krmača s prasadi	25 – 45
Tovljenici: 25 kg	3 – 5
45 kg	5 – 7
65 kg	7 – 9
90 kg	9 – 12

7.6. Svinje treba hraniti najmanje jednom dnevno.

7.7. Svinjama treba biti osigurana dostatna količina primjerene hrane da bi održale dobro zdravlje i kondiciju, a s obzirom na potrebe za rastom, tijekom suprasnosti ili laktacije.

7.8. Pri hranjenju svinja koje se drže skupno, kao i kod restriktivnog hranjenja, potrebno je osigurati da sve svinje istodobno imaju pristup do hranilica, tj. za svaku se životinju treba osigurati hranidbeno mjesto.

7.9. Kod automatskog sustava hranjenja suhom hranom za svaku životinju treba postojati jedno hranidbeno mjesto, a kod automatskog sustava hranjenja tekućom hranom i napojem treba postojati jedno hranidbeno mjesto za svakih osam životinja.

7.10. Ako se za hranjenje svinja koristi automatska oprema, u slučaju da se ona pokvari, treba biti osiguran drugi primjereni način hranjenja svinja.

7.11. Najmanja je širina hranidbenog mjesta pri skupnom držanju po pojedinoj životinji i kategoriji životinja sljedeća:

Širina hranidbenog mjesta po svinji

Kategorija životinja	Težina	Širina hranidbenog mjesta
Odbijena prasad, tovljenici, nerasti	do 15 kg	12,00 cm
	do 30 kg	18,00 cm
	do 40 kg	21,00 cm
	do 50 kg	24,00 cm
	do 60 kg	27,00 cm
	do 85 kg	30,00 cm
	do 110 kg	33,00 cm
Nazimice, krmače, nerasti		40,00 cm

8. Kontrola svinja

8.1. Učestalost i detaljnost pregleda svinja treba biti takva da se osigura dobrobit životinja, a najmanje jednom dnevno.

8.2. Češće preglede potrebno je obavljati u posebnim situacijama, kao npr. za jako toplog vremena, kod pojave bolesti ili u slučaju kad se očekuje prasnje te kod sastavljanja/miješanja skupina svinja.

8.3. Pregled treba uključivati i rad automatske opreme za hranjenje ili napajanje, ako je ona instalirana.

8.4. Osoba odgovorna za svinje treba biti u stanju prepoznati poremećaje zdravstvenog stanja svinja te poduzeti potrebne mjere da se osigura zaštita životinja, a u slučaju potrebe osigurati veterinarsku zaštitu svinja. Promjene zdravstvenog stanja uključuju:

- odvajanje od drugih svinja

- odbijanje hrane
- promjene fecesa i urina
- smanjenje proizvodnje ili plodnosti
- povraćanje
- promjene boje kože
- drhtanje
- kihanje
- kašljanje
- teško disanje
- šepavost
- edemi (otekline)

8.5. Bolesnim i ozlijeđenim svinjama odgovarajući tretman i njega trebaju biti osigurani što je prije moguće. Ako je to potrebno, takve se životinje trebaju odvojiti od ostalih životinja.

8.6. Posjednik svinja treba osigurati vođenje propisanih evidencija o uginulim životinjama te ga dati na uvid na zahtjev veterinarskog inspektora.

9. Čišćenje objekata

Frekvencija čišćenja objekata u kojima su smještene svinje ovisi o načinu držanja svinja, tipu poda i gustoći naseljenosti. Primjerice odjeljke s punim podovima treba čistiti dnevno. Ne smije se dopustiti nakupljanje urina i fecesa u objektu do te mjere da se ugrozi zdravlje i dobrobit životinja ili da se ometa normalni instinkt svinja za odvajanjem područja na kojem se odmaraju i leže od područja na kojem obavljaju nuždu.

IV. POSEBNI UVJETI ZA RAZLIČITE KATEGORIJE SVINJA

1. Posebni uvjeti za krmače i nazimice

1. Držanje u skupinama

1.1. Krmače i nazimice trebaju biti smještene u odjeljke za prasenje prije početka prasenja da bi se navikle na novi okoliš.

1.2. Krmače i nazimice trebaju se držati u skupini u razdoblju koje počinje četiri tjedna nakon osjemenjivanja i završava tjedan dana prije očekivanog prasenja.

1.3. Na farmama s manje od 10 krmača odnosno nazimica životinje se mogu držati pojedinačno ako u odjeljku ima dovoljno prostora da se mogu nesmetano okrenuti.

1.4. Ako se pojave znakovi teških borbi nakon stvaranja skupina, potrebno je odmah poduzeti prikladne mjere za smirivanje životinja (npr. opskrbljivanjem životinja dodatnim materijalom za manipulaciju) ili izdvajanje posebno agresivnih ili ugroženih životinja iz skupine.

2. Potreban prostor kod držanja u skupini

2.1. Za skupno držanje krmača odnosno nazimica na raspolaganju treba biti osigurana, ovisno o veličini skupine, slobodna podna površina sa sljedećim minimalnim vrijednostima:

Podna površina

	Najmanja površina za skupine do 5 životinja (m ² po životinji)	Najmanja površina za skupine od 6 do 39 životinja (m ² po životinji)	Najmanja površina za skupine veće od 40 životinja (m ² po životinji)
nazimice	1,80	1,64	1,50
krmače	2,50	2,25	2,05

2.2. Od gore navedenih vrijednosti najmanja površina punog poda od 0,95 m² po nazimici odnosno 1,30 m² po krmači treba biti tako izvedena da udio perforiranog poda ne prelazi 15 posto.

3. Oblik odjeljka

3.1. Kod skupnog držanja šest i više svinja svaka strana boksa treba biti duža od 2,8 m.

3.2. Kod skupnog držanja do pet svinja bar jedna strana treba biti duža od 2,4 m.

Držanje krmača i nazimica u skupinama

4. Pojedinačno držanje krmača i nazimica do ulaska u prasilište

4.1. Odjeljci za pojedinačno držanje nazimica i krmača koje se ne mogu držati u skupinama trebaju imati osigurane najmanje sljedeće mjere:

Veličina odjeljaka

Kategorija svinja	Širina odjeljka (cm)	Dužina odjeljka ¹ (cm)
Nazimice ²	60,00	170,00
Krmače	65,00	190,00

¹ od unutarnjeg ruba valova

² uključujući ženske rasplodne svinje neposredno prije osjemenjivanja

4.2. Kod pojedinačnog držanja veličina odjeljka nije manja od dužine svinje na kvadrat, a unutarnje stranice odjeljka nisu kraće od 75 posto dužine svinje (dužina svinje mjeri se dok stoji, i to od vrha nosa do osnove repa).

4.3. *Gore navedeno nije primjenjivo kod krmača u razdoblju od sedam dana prije prasnjenja pa do odbića prasadi.*

5. Pojedinačno držanje krmača i nazimica u prasilištu

5.1. Nazimice i krmače mogu se držati odvojeno u prasilištima u tjednu prije očekivanog prasnjenja i za vrijeme prasnjenja i dojenja.

5.2. Prostor za prasnjenje treba biti tako napravljen da prasad može nesmetano sisati. Veličina prostora za svinju, uključujući prostor za ležanje prasadi, ne smije biti manja od sljedećeg:

Veličina prostora za krmaču s prascima

Težina sisajuće prasadi (kg)	Minimalna površina (m ² / krmači)
Do 10 kg	4,00
Više od 10 kg	5,00

Prosjek skupine

5.3. Barem jedna trećina poda odjeljka za prasnjenje treba biti zatvorena. Elementi za odvodnjavanje u području za ležanje svinja s perforacijom od maksimalno pet posto smatraju se zatvorenim područjima.

5.4. Odjeljci za prasnjenje u kojima se krmače i nazimice mogu slobodno kretati trebaju imati mogućnost za zaštitu prasadi, kao što su npr. zaštitne šipke.

5.5. Iza krmače ili nazimice treba se nalaziti dovoljno velik slobodni prostor koji im omogućuje nesmetano prasnjenje ili pomaganje pri prasnjenju.

5.6. Dio gdje se nalazi prasad treba biti zaštićen zaštitnom rešetkom, suh i topao

(32 °C), grijan lampom ili sustavom podnog grijanja, s dovoljno stelje ili drugog materijala za pokrivanje poda.

7. Hrana

7.1. Suprasnim krmačama koje ne doje treba davati dovoljne količine hrane.

7.2. Svim suprasnim svinjama treba također osigurati dovoljno hrane s visokim udjelom sirove vlaknine te dovoljne količine energetski bogate hrane kako bi životinje bile site te zadovoljile potrebu za žvakanjem.

8. Njega

8.1. Suprasne krmače i nazimice treba po potrebi tretirati protiv ektoparazita i endoparazita prije njihova premještaja u odjeljke za prasenje.

8.2. Tjedan dana prije očekivanog prasenja, bređe krmače i nazimice treba smjestiti u odjeljke za prasenje te one na raspolaganju trebaju imati čist, primjereno suh prostor za odmor i primjerene materijale za gradnju gnijezda, osim ako to nije onemogućeno zbog sustava perforiranog poda i načina odstranjivanja gnoja.

8.3. Krmačama i nazimicama treba biti omogućen materijal kojim će se zanimati, kao npr. slama ili drugi materijal odnosno predmeti za zadovoljenje njihovih etoloških potreba radi sprečavanja grizenja repova i drugih poremećaja ponašanja.

Odjeljak za prasenje

2. Posebni uvjeti za prasid prije odbića

1. Prostor (kutija) za ležanje

1.1. Potrebno je osigurati dovoljno velik dio površine poda za ležanje prasidi tako da sva prasid može ležati istodobno.

1.2. Prostor za ležanje treba biti prekriven steljom ili nekim drugim materijalom, treba imati zaobljenu i suhu površinu i treba pružati dostatnu zaštitu od pothlađivanja pomoću primjerice sustava podnoga grijanja ili lampi za grijanje koje trebaju biti zaštićene od krmače i prasidi.

1.3. U slučaju da je krmača ukliještena, prasidi treba biti omogućeno nesmetano sisanje.

2. Vrijeme odbijanja

2.1. Prasid se smije odbiti od sise tek u dobi od 28 dana, osim ako zbog dobrobiti krmače ili prasidi nije nužan raniji prestanak dojenja.

2.2. Prasid se ipak smije odbiti od sise i do sedam dana prije roka ako postoji opasnost prenošenja uzročnika bolesti, uz uvjet da ih se prenese u posebne objekte koji su odvojeni od prostora u kojim se nalaze krmače. Prije unošenja prasidi objekti trebaju biti prazni, temeljito očišćeni i dezinficirani.

3. Posebni uvjeti za prasid od četvrtog do desetog tjedna starosti, tovljenike i svinje namijenjene daljnjem uzgoju odnosno rasplodu

1. Potreban prostor kod držanja u skupini

1.1. Prasid odbijena od sise, tovnje svinje i svinje namijenjene rasplodu drže se u skupinama. Pri tome svakoj životinji treba biti na raspolaganju slobodna podna površina sljedećih najmanjih dimenzija:

Slobodna podna površina

Masa životinje¹ (kg)	Najmanja površina^{2,3} (m ² /životinji)
do 20	0,20
do 30	0,30
do 50	0,40
do 85	0,55
do 110	0,65
Više od 110	1,00

¹ Prosjek skupine

² Odjeljci koji nemaju rešetke cijelom dužinom poda, trebaju imati suhu i dostatno veliku površinu za ležanje.

³ Pri držanju u objektu kod visokih temperatura na koje se životinje ne mogu prilagoditi, potrebno je smanjiti gustoću naseljenosti i osigurati druge prikladne mogućnosti hlađenja (upuhanje hladnog zraka, tuširanje i dr.).

1.2. Prasad treba biti smještena u skupinu što prije nakon odbića i treba biti držana u toj skupini sa što manje miješanja s prasadi iz drugih skupina.

1.3. Ako prasad nije iz iste skupine, a treba ih spojiti u jednu skupinu, tada to treba učiniti što ranije nakon odbića i to najbolje unutar sedam dana nakon odbića.

2. Sastavljanje skupina

2.1. Spajanje međusobno nepoznatih životinja u skupine treba provoditi samo u mjeri u kojoj je to nužno potrebno i što je moguće ranije. Pri tome je potrebno poduzeti preventivne mjere kao naprimjer opskrbljivanje materijalom za manipulaciju ili stvaranje dostatnih mogućnosti za izbjegavanje sukoba, tj. za skrivanje.

2.2. Ako se nakon formiranja skupine pojave znakovi teških borbi, potrebno je neodložno poduzeti prikladne mjere za smirivanje životinja (npr. opskrbljivanjem životinja dodatnim materijalom za manipulaciju, odvajanje posebno agresivnih ili ugroženih životinja od skupine).

2.3. U slučaju skupnog držanja, potrebno je poduzeti prikladne mjere kako bi se agresija u skupini ograničila na najmanju mjeru. Posebno agresivne svinje ili svinje koje su druge svinje već napale te bolesne ili ozlijeđene svinje u sustavima skupnog držanja mogu biti privremeno odvojene od skupine. Za takve je slučajeve potrebno osigurati dovoljan broj zasebnih odjeljaka takve veličine da se svinja može u njima, kad ih se koristi za jednu životinju, barem nesmetano okrenuti ako to nije protivno posebnim veterinarskim preporukama.

2.4. Da bi se omogućilo miješanje svinja, upotreba sredstava za smirenje dopuštena je samo u izuzetnim slučajevima i to samo od veterinara.

Tovljenici u intenzivnoj proizvodnji

4. Posebni uvjeti za neraste

4.1. Odjeljci za neraste trebaju biti tako napravljeni da se nerasti mogu bez teškoća okrenuti te čuti, namirisati i vidjeti druge svinje. Za ležanje treba biti osigurana puna, meka površina.

4.1. Odrasli nerast treba na raspolaganju imati:

- najmanje 6,00 m² slobodne podne površine ili
- najmanje 10,00 m² slobodne podne površine bez prepreka (hranilica i dr.), ako se odjeljak koristi za pripust.

4.3. Zidovi odjeljka trebaju biti dovoljne visine da spriječe preskakanje ili penjanje nerasta.

4.4. U odjeljak se ne smije ulaziti bez ploče za tjeranje i treba uvijek voditi računa o tome da se bude u mogućnosti lako pobjeći iz odjeljka ako nerast postane agresivan.

Odjeljak za nerasta, gospodarstvo

Odjeljak za nerasta, farma

5. Zahvati

5.1. Dopuštene zahvate smiju izvoditi samo veterinari ili druge odgovarajuće osposobljene osobe pod nadzorom veterinara.

5.2. Dopušteni zahvati su:

- a) brušenje ili rezanje zubi ako:
  - prasad nije starija od sedam dana
  - nakon postupka nastaje glatka površina i
  - ne provodi se rutinski nego kako bi se izbjegle daljnje ozljede krmača pri dojenju ili grizenje repova druge prasadi.
- b) skraćivanje kljova nerasta zbog:
  - sprečavanja ozljeđivanja drugih životinja ili ljudi ili
  - sigurnosnih razloga.
- c) rezanje dijela repa ako:
  - prasad nije starija od sedam dana ili
  - su svinje starije od sedam dana, te u tom slučaju zahvat može obaviti samo veterinar nakon davanja djelotvorne anestezije i uz upotrebu lijekova protiv boli nakon zahvata
  - se uklanja najviše polovica repa i
  - ako je zahvat nužan kako bi se izbjegle daljnje ozljede životinja.
- d) kastriranje nerasta ako:
  - nisu stariji od sedam dana ili
  - su stariji od sedam dana, te u tom slučaju zahvat može obaviti samo veterinar nakon davanja djelotvorne anestezije i uz upotrebu sredstava protiv boli nakon zahvata.

6. Posebni uvjeti za držanje minijaturnih svinja

6.1. Minijaturne svinje se, osim u iznimnim vremenskim uvjetima, drže u stajama sa stalnim pristupom ispustu. Najmanja površina odjeljka iznosi 2,00 m² po svinji, a najmanja površina ispusta 10,00 m² po svinji.

6.2. Svinje se trebaju držati u skupinama od barem dvije životinje.

6.3. Svinjama treba na raspolaganju biti suha i nasteljena površina za ležanje.

6.4. Na prostoru za ispušt treba predvidjeti čvrsto mjesto za hranjenje i kaljužu za valjanje u blatu.

Minijaturna vijetnamska svinja

7. Uvjeti za zaštitu svinja pri ekstenzivnom načinu držanja

7.1. Standardi koji se primjenjuju na svinje držane u objektima odgovarajuće se primjenjuju i u ekstenzivnim uvjetima držanja svinja.

7.2. Mjesta za prasenje i uzgoj svinja trebaju biti topla i suha.

7.3. Svim svinjama treba biti osigurano odgovarajuće sklonište tijekom zime odnosno mogućnost hlada tijekom ljeta.

7.4. Pri držanju svinja izvan objekata potrebno je osigurati primjerena mjesta za hranjenje i napajanje svinja. Osoba odgovorna za svinje treba mladim ili plašljivim svinjama koje mogu biti izložene agresiji od strane ostalih svinja osigurati pristup hrani ili ih odvojiti u drugu skupinu svinja.

V. ZAŠTITA SVINJA PRI PRIJEVOZU

1. Opći uvjeti prijevoza

1.1. Smatra se da je prijevoz životinja, pogotovo na dugim putovanjima, jedan od najstresnijih događaja u životu životinje koji znatno utječe na zdravlje životinje (stres, smanjenje otpornosti i lošiji imunološki odgovor na različite uzročnike bolesti), a i na dobrobit životinja jer su životinje uplašene, uznemirene, umorne i s njima se često ne postupa dovoljno obzirno.

Prijevoz počinje pokretanjem prve životinje radi utovara na prijevozno sredstvo i uključuje utovar, putovanje (samo vožnju), sva mjesta stajanja i/ili odmaranja i, po potrebi, pretovara životinja te njihov istovar na mjestu odredišta.

1.2. Potrebno je unaprijed poduzeti sve potrebne mjere kako bi se na najmanju moguću mjeru smanjila duljina putovanja ili kašnjenja i zadovoljile potrebe životinja tijekom putovanja, a osobito ako se životinje prevoze radi klanja.

1.3. Za prijevoz su sposobne samo životinje koje mogu samostalno hodati na sve četiri noge bez bolova i pomoći.

1.4. Ozlijeđene i bolesne životinje mogu se prevesti do veterinarske organizacije radi liječenja, ali ne i na klanje. Takve životinje trebaju biti usmrćene na gospodarstvu, a njihovi trupovi u što kraćem vremenu prevezeni do klaonice.

1.5. Ovdje su nabrojani samo neki slučajevi kada se životinje ne prevoze na klanje: kolike (grčevi), prijelomi, otvorene rane, velike kile, ispad maternice ili ženke koje se zbog teškoća pri porodu ne mogu ustati, kao i slučajevi proljeva životinja, povišene temperature, poremećaji općeg zdravstvenog stanja u što se uključuje obilni iscjedak iz nosa, usta i očiju, životinje s jakim kašljem i drugo.

2. Ponašanje životinja

2.1. Da bi se pri manipulaciji životinjama nepotrebne patnje i stres sveli na što je moguće manju mjeru, potrebno je poznavati načine ponašanja pojedinih vrsta životinja. Sa svinjama treba postupati obzirno, bez galame i u skladu s načelima „sigurnosnog područja“.

2.2. Kao pomoć kod pokretanja svinja mogu se koristiti štapovi s plastičnim ili krpnim trakama na vrhovima kojima se svinje usmjerava te drvene ili plastične ploče koje radnici nose u rukama hodajući iza svinja.

2.3. Upotreba elektrogoniča se ne preporučuje jer je vrlo štetna za svinje i uzrokuje povišenje tjelesne temperature i povećani postotak uginuća zbog zatajenja srca (srčanog udara).

2.4. Svinje će se uplašiti hodanja po materijalu koji nikada prije nisu upoznale tako da ih je dobro pustiti određeno vrijeme da istraže svoj okoliš.

2.5. Pri projektiranju objekta za smještaj svinja u obzir se treba uzeti i njihova potreba za kontrolom svog vlastitog prostora. Domaće životinje pokušat će pobjeći ako čovjek zadužen za brigu o njima pride bliže od određene udaljenosti. Ta je kritična udaljenost koja se označava kao „sigurnosno područje“ različita i kod različitih vrsta životinja i među jedinkama iste vrste, a ovisi i o prethodnim iskustvima životinja u kontaktu s ljudima. Životinje koje su uzgajane u neposrednoj blizini ljudi, odnosno pitome životinje imaju malo „sigurnosno područje“, dok kod životinja koje su držane u slobodnom ili ekstenzivnom uzgoju „sigurnosno područje“ može iznositi od jednog do više metara. Osoblje zaduženo za brigu o životinjama treba izbjegavati neočeki-

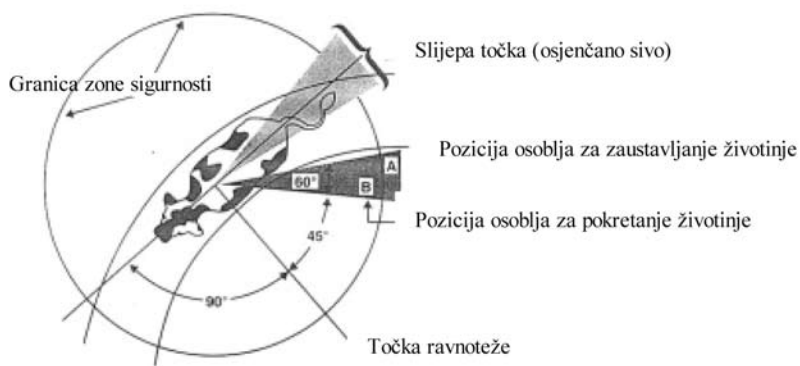
vane ulaze u „sigurnosno područje“ jer može izazvati paničnu reakciju životinja, što može dovesti do agresije ili pokušaja bijega.

Uznemirene životinje imat će veće „sigurnosno područje“ od mirnih životinja.

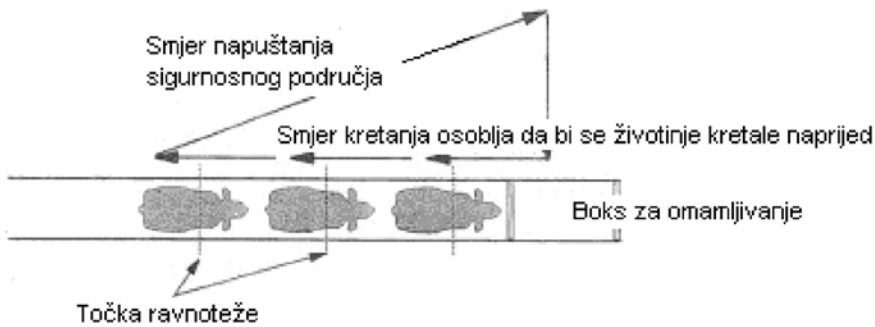
2.6. Osoblje koje se brine o životinjama treba se pri pokretanju životinja koristiti točkom ravnoteže u ramenom području životinje tako da:

- a. kad se životinja treba pomaknuti prema naprijed pristupa joj iza točke ravnoteže
- b. kad se životinju želi pomaknuti unazad pristupa joj ispred točke ravnoteže.

Primjer „sigurnosnog područja“ (primjer u goveda, a ista načela vrijede i za svinje)

Obrazac kretanja osoblja da bi se životinje koje se kreću prolazom kretale prema naprijed

2.7. Domaće životinje imaju veliku širinu vidnog polja, ali imaju ograničen vid prema naprijed, kao i slabu dubinu vida. To znači da mogu vidjeti objekte i kretanje pokraj i iza sebe, dok mogu procijeniti udaljenost samo onih objekata koji su ravno ispred njih.

2.8. Isto tako domaće životinje imaju vrlo dobro razvijen osjet njuha i mogu različito reagirati na mirise u okolici. Mirisi koji uzrokuju strah ili druge negativne odgovore trebaju se uzeti u obzir kada se barata sa životinjama.

2.9. Domaće životinje imaju veći raspon frekvencije sluha nego ljudi, a također su puno osjetljivije na više frekvencije. Stalna glasna ili nagla buka može dovesti do panike među životinjama.

VI. ZAŠTITA SVINJA PRI KLANJU

1. Klanje životinja potrebno je obaviti tako da se životinje poštede nepotrebnih patnji, boli i stresa. I u uvjetima intenzivne proizvodnje i u domaćinstvima često je zbog nedostatka znanja i treninga, kao i nedostatnog nadzora, ugrožena dobrobit životinja tijekom klanja.

2. Zabranjeno je klanje životinja bez omamljivanja, s iznimkom klanja peradi i kunića u domaćinstvima za vlastite potrebe.

3. Nakon omamljivanja jednim od propisanih načina, životinje trebaju biti iskrvarene prije nego što im se počne vraćati svijest, a to je unutar 20 (dvadeset) sekundi. U domaćinstvu se ne smiju klati goveda bilo koje starosti, kao ni kopitari.

4. Od osobite je važnosti za dobrobit životinja pravilna primjena pištolja za omamljivanje kao što je prikazano:

Prikaz točke za primjenu pištolja za omamljivanje

Optimalni je smještaj pribora za omamljivanje kod svinje na središnjoj liniji točno iznad očiju, usmjeren ravno prema kralježnici.

VII. LITERATURA

1. Zakon o zaštiti životinja (Narodne novine, broj 135/06)
2. Pravilnik o uvjetima kojima moraju udovoljavati farme i uvjetima za zaštitu životinja na farmama (Narodne novine, broj 136/0)
3. Pravilnik o zaštiti životinja pri klanju ili usmrćivanju (Narodne novine, broj 39/98)
4. Pravilnik o zaštiti životinja tijekom prijevoza i s prijevozom povezanih postupaka (Narodne novine, broj 7/07)
5. Vodič za postupanje s papkarima, kopitarima i nojevima (goveda, ovce, koze svinje, konji, nojevi) od dolaska u klaonicu do omamljivanja, klanja i nastupa smrti
6. *Terrestrial Animal Health Code, Section 3.7., World Organization for Animal Health (OIE)* http://www.oie.int/eng/normes/mcode/en_chapitre_1.7.5.htm
7. Opinion of the Scientific Panel on Animal Health and Welfare on a request from the Commission related to animal health and welfare in fattening pigs in relation to housing and husbandry, Question number: EFSA-Q-2006-029, European Food Safety Authority (EFSA) http://www.efsa.europa.eu/EFSA/efsa_locale-1178620753812_1178654659432.htm
8. Opinion of the Scientific Panel on Animal Health and Welfare (AHAW) on a request from the Commission related to welfare of weaners and rearing pigs: effects of different space allowances and floor types, Question number: EFSA-Q-2004-077, http://www.efsa.europa.eu/EFSA/efsa_locale-1178620753812_1178620775454.htm
9. Animal health and welfare aspects of different housing and husbandry systems for adult breeding boars, pregnant, farrowing sows and unweaned piglets[1] - Scientific Opinion of the Panel on Animal Health and Welfare, Question number: EFSA-Q-2006-028, http://www.efsa.europa.eu/EFSA/efsa_locale-1178620753812_1178655708740.htm